

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-12-06

Diarienummer 2024-25322

Handläggare

Mats Alfredson

Telefon: 031-3683857

E-post: mats.alfredson@miljo.goteborg.se

Medborgarråd som metod i miljö- och klimatomställningen

Förslag till beslut

Miljö- och klimatanmänden antecknar mottagandet av informationen till protokollet.

Sammanfattning

Inom ramen för Göteborgs Stads arbete med miljö- och klimatomställningen har metoden ”Citizens’ Assembly” testats. Metoden benämns ”medborgarråd” i detta tjänsteutlåtande. I bifogad rapport (bilaga 1) beskrivs genomförandet och utfallet av testet. Rapporten belyser även möjligheterna och utmaningarna med att fortsatt använda metoden.

Testet ingick i ett projekt som initierades av miljöförvaltningen i samarbete med förvaltningen för demokrati och medborgarservice. Syftet var att testa innovativa metoder som ökar invånarnas delaktighet och inflytande i miljö- och klimatfrågor. Medborgarråd är en så kallad deliberativ metod, det vill säga en metod som bygger på djupgående diskussioner som möjliggör för gemensamt utvecklande av tankar och idéer. Genom användandet av en sådan metod kan staden bidra till mer legitima, inkluderande och hållbara beslut. Detta gör metoden till ett värdefullt verktyg i omställningen till ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart samhälle, vilket stöds av forskning och tillämpning av metoden i andra länder. Metoden är också lämplig för andra komplexa samhällsfrågor som till exempel sociala hållbarhetsutmaningar.

Testet har gett ett antal erfarenheter inom olika områden. Exempelvis var det svårt att förankra testet eftersom det inte fanns en vana i staden att arbeta med kollektiv intelligens och invånares delaktighet i tidiga skeden. Utmaningar har identifierats kring personuppgiftshantering enligt GDPR, där det finns en tendens att vara överdrivet restriktiv. Metoden kräver säker hantering av personuppgifter, vilket kan lösas med tydliga rutiner. En annan erfarenhet är att om man har ett samarbete med externa aktörer så är det viktigt att hitta en balans mellan kommunens ansvar och externa aktörers expertis. Detta för att säkerställa kvalitet och neutralitet i rekrytering, facilitering och kunskapshantering.

Testet har också belyst flera dimensioner av hållbarhet. På den ekonomiska sidan innebär metoden initiala kostnader för arvoden, logistik, tillgänglighetsanpassningar, rekrytering och kommunikation. På lång sikt kan metoden dock bidra till ekonomisk effektivisering genom att skapa mer välgrundade och accepterade beslut, vilket kan minska kostnader för implementering av miljö- och klimatåtgärder. Den ekologiska dimensionen handlar bland annat om invånarnas ökade kunskaper och positiva attityder till offensiva miljö- och klimatåtgärder, vilket förväntas bidra till uppfyllelsen av lokala och nationella miljömål.

Socialt sett främjar metoden interaktion, jämlikhet och integration, särskilt för personer med funktionsnedsättning och socioekonomiskt utsatta.

För fortsatt utveckling av medborgarråd är det viktigt att ta fram åtgärder som främjar struktur och enhetlighet. Detta inkluderar skapandet av riktlinjer för medborgarrådets form, uppföljning och integrering i stadens infrastruktur för demokratiarbete.

Tjänstepersoner och beslutsfattare behöver utbildas i metodiken, och forum för att identifiera samhällsutmaningar där medborgarråd kan användas behöver etableras. En organiserad samverkan mellan förvaltningar och bolag är avgörande för att hantera resultat och implementera rekommendationer och en arbetsgrupp med bred kompetens bör tillsättas för att upprätthålla och vidareutveckla metoden.

En grundläggande förutsättning för att lyckas med medborgarråd och deltagande demokrati är att bygga tillit. Deltagarna i testet visade förändrade attityder, med ökad förståelse för miljö- och klimatfrågor och stärkt tillit till Göteborgs Stad. För att säkerställa tillit och legitimitet bör rådets rekommendationer förankras i berörda nämnder och styrelser med tydliga implementeringsplaner, uppföljningsrutiner och rapporteringsstrukturer. Professionell facilitering har skapat trygghet och ett gott samarbetsklimat men testets tid om tre dagar bedöms som för kort för att deltagarna ska kunna fördjupa sig och finslipa rekommendationer. Vidareutveckling av metoden kräver resurser för arvoden, logistik, tillgänglighetsanpassningar och tydlig kommunikation.

Miljöförvaltningen bedömer att metoden har potential att bidra till att öka takten i miljö- och klimatomställningen och att förbättra den demokratiska delaktigheten i omställningen.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Testet av Medborgarråd har inneburit kostnader för arvoden, logistik, tillgänglighetsanpassningar, rekrytering och kommunikation. På lång sikt kan metoden bidra till ekonomisk effektivisering genom att skapa mer välgrundade och accepterade beslut, vilket kan minska kostnader för implementering av miljö- och klimatåtgärder. Inledningsvis krävs dock investeringar i utbildning och organisering. Kort testtid har identifierats som en begränsning, där tre dagar inte varit tillräckligt för deltagarna att fördjupa sig och finslipa rekommendationer.

Bedömning ur ekologisk dimension

Metoden förväntas påverka uppfyllelsen av lokala och nationella miljömål positivt genom att inkludera invånarnas perspektiv och kunskap i beslutsprocessen. Detta kan leda till mer genomförbara och accepterade miljöåtgärder. Medborgarrådet har visat att invånare blir mer positiva till offensiva miljö- och klimatåtgärder när de får delta och öka sin kunskap om ekologisk hållbarhet. Dessutom har utmaningar med att integrera kollektiv intelligens i tidiga skeden av stadens arbete framkommit, vilket kräver tydliga rutiner för personuppgiftshantering enligt GDPR.

Bedömning ur social dimension

Metoden främjar social interaktion och ökar medborgarnas engagemang och förtroende för politiska processer. Metoden inkluderar ett statistiskt tvärsnitt av samhället, vilket bidrar till jämlikhet och integration. Specifika grupper där personer med funktionsnedsättning och socioekonomiskt utsatta ingår kan särskilt gynnas av att deras

röster blir hörda och beaktade i beslutsprocessen. En studie som gjordes i 15 länder visar till exempel att de invånare som är mest positiva till metoden är de som är mindre utbildade och som själva bedömer att de har en låg kunskap om politik. Behovet av att bygga och säkerställa tillit mellan deltagarna och staden har också framhävts som en grundläggande förutsättning för att lyckas.

Bilagor

1. Rapport ”Erfarenheter och lärdomar från ett test av metoden medborgarråd i miljö- och klimatomställningen”
2. Samlade kommentarer från Göteborgs Stad på medborgarrådets rekommendationer
3. Hur rekommendationerna har påverkat budgeten för 2025
4. Översynsrådets uttalande

Ärendet

I bifogad rapport beskrivs genomförandet och utfallet av ett test av metoden medborgarråd. Där beskrivs också möjligheterna och utmaningarna med att fortsatt använda metoden i stadens arbete med miljö- och klimatomställningen liksom i andra komplexa samhällsutmaningar. Nämnden föreslås anteckna mottagandet av informationen i rapporten.

Beskrivning av ärendet

Inom ramen för Göteborgs Stads arbete med miljö- och klimatomställningen har det skett ett test av metoden "Citizens' Assembly". Metoden benämns "medborgarråd" i detta tjänsteutlåtande. Behovet av att involvera invånare i miljö- och klimatomställningen identifierades i miljö- och klimatprogrammet från 2021. Programmet betonar vikten av dialog och samverkan med olika samhällsaktörer för att nå miljö- och klimatmålen. Testet av metoden var en del av projektet "Klimatneutrala Göteborg 2030 2.0". Staden har saknat metoder som säkerställer att människors olika erfarenheter och perspektiv kommer fram i mötet mellan deltagarna och där en kunskapshöjning i de sakfrågor som knyts till frågeställningen ingår, vilket testet av metoden syftade till att åtgärda. En rapport har skrivits som belyser möjligheter och utmaningar med att fortsatt använda metoden i stadens arbete med miljö- och klimatomställningen liksom i andra komplexa samhällsfrågor.

För att säkerställa en långsiktig tillämpning av medborgarråd är det avgörande att skapa riktlinjer för rådets form och uppföljning samt att integrera dem i stadens infrastruktur för demokratiarbete. Detta inkluderar att utbilda tjänstepersoner och beslutsfattare i metodiken och etablera forum där samhällsutmaningar kan identifieras och lämpliga frågeställningar för medborgarråd kan diskuteras. Dessa insatser är viktiga för att säkra att metoden inte bara testas utan också blir en central del av stadens demokratiarbete.

Förvaltningens bedömning

Miljöförvaltningen bedömer att metoden medborgarråd har potential att bidra till att öka takten i miljö- och klimatomställningen, att förbättra den demokratiska delaktigheten och att öka förtroendet för politiska processer. Metoden är resurskrävande och ställer höga krav på organisering och samarbete men kan leda till kostnadseffektiva lösningar på lång sikt om den används i tidiga skeden av utvecklingsprocesser som staden driver.

Ett övervägande har varit balansen mellan kommunens ansvar och externa aktörers roll i processen. Förvaltningen bedömer att kommunen bör behålla styrning, kommunikation och uppföljning för att säkerställa transparens och förankring medan externa aktörer kan bidra med expertis inom rekrytering och facilitering. Detta samarbete skapar förutsättningar för en effektiv och neutral process samtidigt som kommunen kan fokusera på långsiktigt ansvarstagande.

För att säkerställa tillit och transparens bör mottagandet av rådets rekommendationer formaliseras med tydliga implementeringsplaner, uppföljningsrutiner och rapporteringsstrukturer. Detta kommer att bidra till att rekommendationerna får större genomslag och att processen upplevs som legitim och inkluderande av alla parter.

Förvaltningens bedömning bygger också på insikten om att ett organiserat och strukturerat samarbete mellan kommunens förvaltningar och bolag kan behövas för att

hantera resultat och implementera rekommendationer. En arbetsgrupp med bred kompetens kommer att behövas för att upprätthålla och vidareutveckla metoden. Genom att dra nytta av lärdomarna från detta test kan startsträckan vid nästa genomförande bli betydligt kortare.

Sammanfattningsvis ger rapporten underlag för att vidareutveckla metoden och säkerställa att den kan bidra till miljö- och klimatomställningen och stadens demokratiarbete.

Maria Jacobsson

Direktör

Marcus Jahnke

Avdelningschef